

SELMÂN-I PÂK FÜTÜVVET-NÂMESİ

Ali TORUN*

ÖZET

Tam metnini vermeyi düşündüğümüz Selmân-ı Pâk Fütüvvet-nâmesi Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi İsmail Saib I Bl. 2883 numarada kayıtlı olup 35 yapraktır.

Eser, Dellâk, Natır, Külhan gibi hamam hizmeti gören esnafla berber, sünnetçi gibi tıraş ehli esnaf hakkındadır.

Eser, yalnızca bir esnafa yönelik olarak düzenlenmesi bakımından önemlidir. Metin üç bölüm, konu ile alakalı soru ve cevaplardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Selmân-ı Pâk, Fütüvvet-nâme, Esnaf.

ABSTRACT

The full text of "Selmân-ı Pak Fütüvvet-nâmesi" that we want to handle, is registered in the Library of Ankara University, Faculty of Language, History and Geography with the author İsmail Saib-I and numbered 2883 and consist of 35 sheets.

This text is about the trades who deals with barbery like barbers, circumciser and Turkish bath service like Dellâk, Natır, Kulhan (bath attendants who are in the service of massage, cleaning...).

The importance of this work is mainly related to its limited and intensive interest in only one branch of business. The text contains three chapters and some questions and answers related to the subject.

Key Words: Selmân-ı Pâk, Futuvvet-nâme, Trades.

* * *

Tam metnini vermeyi düşündüğümüz Selmân-ı Pâk Fütüvvet-nâmesi Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphânesi İsmail Saib I Bölümü 2883 numarada kayıtlıdır. Şirazesi bozuk, cilt ve sayfaları kopmuş bir halde bulunan eserin kenarı kırmızı cetvelli, başlıklar sürhlu olup her sayfada 11 satır bulunmaktadır. Harekeli nesihle kaleme alınan eser, oldukça bozuk bir imlâya sahiptir. Eserin müellifi belli değildir. Eğitim seviyesi oldukça düşük olan bir meslek

* Doç.Dr. , Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

mensubu tarafından te'lif /istinsah edildiği anlaşılan eserde yer yer okuma hatalarının yanısıra anlaşılmayan ifadelerin adeta geçirildiği görülmektedir. Metni neşre hazırlarken bu tür hataları zaruri hallerde parantez cümlesi ile düzelttik. Bunun dışında mümkün olduğunca metnin orijinaline müdahalede bulunmadık.

Esere adını veren Selmân-ı Pâk, eserin müellifi değildir. Bu şahsiyet, **Dellâk, Nâtr, Külhân** gibi hamam hizmeti gören esnafla **Berber, Sünnetçi** gibi tıraş ehli esnafın pîri olarak kabul edilen Selmân-ı Fârsî'dir¹. Selmân-ı Fârsî, ashâbın ulularından olup İsfahanlıdır. Bir rivâyete göre Mecûsî iken bir kilise önünden geçiş esnasında içeri girip Hristiyan olmuş, daha sonra Şam'a geçmiş, oradan da yeni gelecek peygambere hizmet için Medine'ye gidip orada Müslüman olmuştur. Bir başka rivayette ise elçi olarak geldiği Medine'de Hazret-i Peygamber'i görüp Müslüman olmuş memleketine geri dönmeyerek ölünceye kadar Peygamber'in hizmetinde bulunmuştur. Yine bir başka rivayette ise başkanlığını Hz. Ali'nin yaptığı **Kırklar Meclisi**'ne girerek bu meclisin hizmetinde bulunmuştur. Tarihi hayatı, efsanevi bir kimliğe bürünen bu sahabenin Fütüvvet Geleneği içinde önemli bir yeri vardır:

Fütüvvet Geleneği'ne göre **Veda Haccı** dönüşü Hazret-i Peygamber, **Gadiru Hum** denilen mevkie geldiklerinde veda hutbesini irad ettikten sonra Hz. Ali'yi **velî** ve **vasî ilan** eder, Hz. Ali'nin belini bağlar. Hz. Ali de Peygamber'in icazetiyle onun huzurunda on yedi kişinin belini bağlayıp icazet verir. Fütüvvet bunlar yoluyla İslâm ülkelerine yayılır. Hz. Ali, bu on yedi kişiden dördünü dört bölgeye gönderir: Seyf-i Yemenî'yi Yemen'e, Zü'n-Nûn-ı Mısırî'yi Mısır'a, Suheyb-i Rûmî'yi Rûm(Anadolu)'a, Selmân-ı Fârsî'yi Irak'a gönderir². Her biri farklı erkâna sahip bu dört koldan silsile itibariyle Selmân-ı Fârsî'ye bağlı olanlar kısaca **Selmânî** olarak adlandırılırlar.

Fütüvvet Teşkilatı içinde yer alan her grup, Fütüvveti kendilerine göre tarif edip mesleklerinin âdâb ve erkânını tanzim eden eserler ortaya koymuşlardır ki biz bunları Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatının bir türü olarak **Fütüvvet-nâme** olarak adlandırıyoruz.

¹ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Ali Torun, Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvet-nâmeler, Kültür Bakanlığı, Ankara 1998, s.127,128; 150-152,

² Daha fazla bilgi için bkz. Ali Torun, a.g.e., s.153-155.

Arap Edebiyatında ilk olarak Sülemî (ölm. H.412/M.1021)'nin telif ettiği Kitâb al-Futuvva adlı eserde Fütüvvet kavramı tarif edilmeye çalışılır. Bunu takiben gerek Arap Edebiyatında ve gerekse İran Edebiyatında bir hayli eser yazılır. Türk Edebiyatında ise XIII. yüzyıla ait Burgazî'nin Fütüvvet-nâmesini, XV. yüzyılda Şeyh Seyyid Hüseyin, XVI. yüzyılda ise Radavî'nin Fütüvvet-nâmesini görmekteyiz. Bu üç temel eser, kendinden sonra yazılan pek çok Fütüvvet-nâmeyle mehzaz teşkil etmiştir. Bu yolla Türk Edebiyatında sayısız yüzlere ulaşan Fütüvvet-nâme ortaya konmuştur.

Metnini neşredeceğimiz Selmân-ı Fârsî Fütüvvet-nâmesi de bunlardan biri olup mehazı Şeyh Seyyid Hüseyin ve Radavî Fütüvvet-nâmeleridir. Eserdeki soru cevapların büyük bir kısmı Şeyh Seyyid Hüseyin Fütüvvet-nâmesinde rastladığımız soru-cevaplarla benzerlik hatta aynılık göstermektedir. Erkânla alakalı olarak zikredilen kısımlardaki tercümân ve du'aların mehazı da Radavî Fütüvvet-nâmesidir.

Eser, üç bölüm ve konuyla alakalı muhtelif soru ve cevaplardan oluşmaktadır:

Birinci bölümde soru ve cevaplarla Ehl-i Tıraşın temel meslek malzemelerinden **Bileyi Taşı** ve **Ustura** ele alınmakta. Bunların zahirî ve batınî manaları izah edilerek mesleğe ve mesleğin malzemelerine bir kudsiyet atfedilmektedir. Fütüvvet Geleneğine göre her meslek, bu şekilde mesleğini dinî bir unsurla izah etmek mecburiyetindedir. Aksi takdirde o meslek makbul kabul edilmez. Bu minvalden olmak üzere Ehl-i Tıraş'ın temel malzemesi olan usturanın demiri, dünyayı çevreleyip aydınlattığına inanılan kandillerin zencirinden, usturanın sapı ise Tûbâ ağacından hasıl olmuştur. **Safâ**, **vefâ**, **cefâ** olmak üzere üç türü bulunmaktadır. Tiğ-1 pür-safâ, usturadır; tiğ-1 pür-vefâ, kılıçtır; tiğ-1 pür-cefâ, kasap satırıdır. Bileyi taşı da Kevser havuzunun kenarındaki miknatîs taşından hasıl olmuştur. Her ikisi de Hz. Peygamber, dünyaya gelmeden üç bin yıl önce yaratılmıştır. İlk olarak Hz. Âdem'in başı melekler tarafından tıraş edilmiş, daha sonra bunlar peygamberden peygambere devredilerek Hz. Muhammed'e, ondan da Hz. Ali'ye devredilmiştir. Fütüvvet Geleneğine göre bütün mesleklere ait emanetler bu yolla Hz. Ali'ye intikal ettikten sonra Hz. Ali Gadiru Hum'da Hz. Muhammed'den aldığı ıcezetle bunları **on yedi kemer-beste**'ye devretmiştir. Taş ve ustura da Selmân-ı Fârisî'ye emanet

edilmiştir. Selmân-ı Fârisî'den de elden ele son üstada intikal etmiştir. Meslek mensupları arasındaki bu inanç, kuvvetli bir meslek şuuru ile birlikte mesleğe saygı oluşturmuştur.

İkinci bölümde, her ne kadar **Tertib-i Miyan-beste** başlığı açılrsa da bu bölümde, miyan-besteliğin temel şartlarından **Şed Kuşanma** konusu değil; hamam hizmeti görenlerle ilgili bazı meseleler ve yapacakları dua ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, **Tertib-i İcazet** başlığıyla kalfalık, ustalık merasimleri ile sefere gitme, riyazetten çıkma, çerağ hizmeti ve sofrâ âdâbı gibi konular ve bu esnada okunacak tercümanlar ele alınmıştır.

Elimizdeki eserde sanatla ilgili malzemelerin tekbir getirilerek çırağa teslim edilmesinden ibaret olan kalfalık merasimi ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır. Bununla beraber **Fütüvvet Geleneğinde** önemli bir yeri olan **İcazet Merasimi**, ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Bu merasimle birlikte kalfa, artık usta olmuş; kendine ait bir iş yeri açmaya hak kazanmıştır. Ustanın hayatında önemli bir adım olan merasim, bir o kadar da teferruatı hâizdir. Bu merasimin icrası şu şekildedir: Bir kalfa mesleğinin bütün şartlarını gereği kadar öğrenmişse –ki bunlar: meslek unsurlarının bâtinî manalarını bilmek, sanatta ve ahlâkta kemâl noktaya ermektir-ustası kendisi için mesleği temsil eden şeyhten **mahfil** (Bütün meslek mensuplarının katılacağı toplantı) talebinde bulunur. Mahfile karar verildikten sonra meslek ustalarına duyurulur. Ustalar, tamamen toplandıktan sonra, icazet talebinde bulunan kişi toplantının yapıldığı mahallin kapısında durup **İcazet Tercümanını** okur. Kendisine içeri girme icazeti verildikten sonra **Dört Kapı Selâmı**'nı verir. Burada şeyh ve üstadlar için önceden hazırladığı hediyeleri **Tuhfe Tercümanı** ile birlikte teslim eder. Şeyhin hediyesini, üç adım atarak teslim etmek gerekir. Attığı her adımda **Kadem Tercümanı** okur. Şeyh kalker, icazet talebinde bulunan kişiyle **Bey'at** (El tutuşmak suretiyle biat etme) tutarlar. Bey'at esnasında şeyh, meslekle ilgili birtakım telkinlerde bulunur, kalfanın beline **şedd** (kuşak, kemer) kuşatır. Bu esnada kalfanın ustasıyla, iki yol kardeşi kalfaya üçer **nefes** (nasihat) verirler.**Du'â** edilir. Bundan sonra kalfa önce şeyh ve ustasının olmak üzere diğer bütün ustaların ellerini öper, onlara sofrâ çeker. Böylece ustalığa hak kazanır. Metnini neşredeceğimiz Fütüvvet-nâme'de bu merasim ve merasimde okunan tercümanlar bir düzen içinde verilmemiştir. Sanki

bir meslek ustasının bazı ana bölümleri hatırında tutmak üzere eseri, kendisi için kaleme aldığı intibai vermektedir. Bununla birlikte zaman zaman bir meslek mensubunun karşılaşılabileceği soruları da ele alarak şu şekilde cevap veresin diyerek eğitici bir rol üstlenmekte ve eserine didaktik bir hüviyet kazandırmaktadır.

Eserde 3 icazet, 4 kadem, 3 dest, 7 hata-günah, 5 eşik, 2 selam, 5 tuhfe-Bergüzar(Hediye), 1 sefer, 2 tıraş, 2 sofras, 1 çırağ olmak üzere 35 adet tercüman bulunmaktadır. 14b'deki Kadem tercümanının Zarîfi, 16a'daki Tuhfe tercümanının da Selîmî adlı bir şaire ait olduğunu mahlaslarından tesbit ediyoruz. Tercümanların bir kısmı Farsça olup aynı konudaki bir başka tercümanla mânâ olarak benzerlik göstermektedir. Bunların hangisinin hangisine çevrildiğini tesbit etmek oldukça güçtür. Bir hata veya tuhfe tercümanının hem Türkçesinin hem de Farsçasının bir arada görülmesi, müellifin iki dilli bir toplumu hedef kitle olarak aldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Emsallerine göre küçük ve gayr-ı müretteb; fakat bir mesleğe yönelik olması bakımından önem taşıyan bu eseri araştırmacıların istifadesine sunuyoruz:

METİN

Bismillahirrahmanirrahim

Kavâ'id-i Selmân- Fârsî radiyallahu anhü üzerine / ustura ve taş ve tıraş müteallik / olan cemî' ahvâli beyan ider. Pîr-perver³ / üstâdlara yetişenler erkânları gitdüğü / yol bellü ola ve dahî şol kişi ki pîrsizdir / ehli değildir. Âşikâre görünür yola getüre/ler. Ve bu risale üç bâb ve yigirmi su'âl ile / cevâb üzerine tertîb olındı(2a) vallahu veilyü't-tevfik ve'l-Huda.

Bâb: Eger su'âl iderlerse: Ustura ve taş kimden kaldı / ve anun demüri ve ağacı nereden geldi ve nereden kal/dı ve ol taş ne asıl taş/idi ve kaç yıl oldı yaradılalı? **Cevâb:** Ol tîğün demüri şol zencîrden idi ki / dünyâyı ihâta idüp rûşen iden / kandîllere bağıldur. Rivâyet olunur ki / ol tîğ ve taş Rasûl Hazreti dünyâyâ / gelmeden üç bin yıl evvel yaradılmışdır./ Hazret-i Âdem aleyhisselâmun başını(2b)ol tîğ ile tıraş itdiler. Feammâ ol tîğün / sapı Tûbâ ağacından idi kim ol / taş miknatîs taşındandır ki ol / miknatîs taşı Kevser havzının kenârında/ki taşdan idi ki bir ferîşteh anı başı üzerine / karâr itmişdür. Ve illâ âlemde tıraş olınan / Âdem Peygamber aleyhisselâmun başı idi./ Eger su'âl iderlerse: Âdem Peygamber aleyhisselâmun / başı nice nesne ile ıslatdılar? Zîra Peygamber başını / nice nesne kesdirmez. **Cevâb** budur ki: Anı sedef(3a) yağı ile ıslatdılar. Hak ta'âlâ fermânı /

³ Pir-perver: üstad elinden yetişen sanatkar. Kendi kendine yetişen ise Hudâ-perver olup Fütüvvet'te makbul değildir.

birle tıraş oldu. Eger **suâl** iderlerse taş / ve tiğ kime indi ve sonra kimlere degdi? Evvel / taş ve tiğ Hazret-i Rasûl'e indi. Ol taş / ve tiğ idi ki Cebrâ'il aleyhisselâm Âdem'ün / başını anunıla tıraş itmişdür. Hazret-i Rasûl'den / Şâh-ı Merdân'a ki ol Hazret-i Hazret-i Ali'ye degdi./ Hazret-i Ali'den Selmân-ı Farsî'ye degdi. / Andan Şeyh Hacı Ali'ye degdi. Andan Hoca Abdu'l-hamîd-i Bağdâdî'ye degdi. Andan Üstâd-ı İsfahânî'ye degdi. Andan Beşir Kirmânî'ye degdi.(3b) Andan Yûsuf-ı Mürâ'î'ye degdi. Andan Üstâd/ Çerkez-i Derbendî'ye degdi. Andan Üstâd / Habîb-i Mısri'ye degdi. Andan Hüsâm-ı Tebrîzî'ye / degdi.Andan Üstâd Mezidermagî'ye degdi./ Andan Sîrvâdî'ye degdi. Andan Üstâd / Kutbî'd-dîn Kâtib'e degdi. Andan Peltek Nişâ/burî'ye degdi. Andan Üstâd Kutb'a degdi. Andan sonra kimseden zuhûr itmedi. Vallahu ta'âlâ a'lamu bi's-savâb. Eger **su'al** itseler ki: / tiğün ve taşun beyânı nitedir? **Cevâb:** (4a) Şöyle rivâlet olunur ki, tiğün ve taşun / beyânında on iki nesne bilmek lâzımdır: *Evvel* tiğ ve taş neden hâsıl oldu? *İkinci* taş mı / mukaddemdir yohsa tiğ mı mukaddemdir? *Üçüncü* taş ile tiğün hitâbı neyedir? Delaleti⁴ / taş mı mürşiddür, yohsa tiğmi dur? *Dördüncü* /taşun ve tiğün ma'nâsı nedür? *Beşinci* taşun ve tiğün imânı nedür⁵/ *Yedinci* taşun ve tiğün farzı nedür? *Sekizinci* taşun tiğa gâlib / olduğu nedür? *Tokuzuncu* taşun ve tiğün / sünneti nedür? *Onuncu* taşun ve tiğün âmîni nedür?(4b) *On birinci* taş ve tiği nerede sakladılar? *On ikinci* . **Cevâb-ı Tafsîl:** *Evvel:* Taş ve tiğ Hazret-i / Âdem'ün nûr-ı berkinden hâsıl olmuşdur./ Ol nûr dahı Hazret-i Muhammed Mustafa'nun salla/lahu aleyhi vesellem nûrından yarılma idi. *İkinci:* Dahı sûreten taş mukaddemdür, ma'nide tiğ mukaddemdür. *Üçüncü:* Taş ile tiğün hitabı / birbiriyile teşbihdür. *Dördüncü* Taş mürşiddür./ Anunçün kim, tiğ dahı keskinliği kesb ider. / *Beşinci:* Taşun ma'nîsi hemişdür tiğa, tiğün / ma'nîsi tıraşdur. *Altıncı:* Taşun ve tiğün(5a) taş ve tiği kullanandur. İkilikden geçüp / birliğe kadem basmakdur. *Yedinci:* Taşıla tiğün / gusli ihtiyârlardan safâ-yı nazardur. *Sekizinci:* Taşıla tiğün farzı üstâdlardan kabûldür./ *Tokuzuncu* Taşun ve tiğün gâlibi gayet üstâddan görmekdür. *Onuncu:* Taşıla tiğün sünneti pâklik ve mücerredlik ile getür/mekdür. *On birinci:* Taşıla tiğün âmîni/ götürenler kendüyi hilâf-ı şer'iden / sakınmakdur. *On ikinci:* Taşı ve tiği Hazret-i / Cebrâ'il Dârü's-selâm içinde sakladı. Eger(5b) **su'âl** itseler ki, taşun kalbi nedir? **Cevâb:** Bismillahirrahmanirrahim, dimekdür. Eger **su'âl** / itseler ki, tiğün mihrâbı nedür? **Cevâb:** Şehâdet / barmağıdur. Eger **su'âl** itseler, tiğün namâzı / nedür? **Cevâb:** (Üstâd) nazarında hizmet itmekdür âdâbıla, / toğrılık ile. Eger **su'âl** itseler ki tıraş / ne ile kâ'im olur? **Cevâb:** Dört nesne / ile kâ'im olur: *Evvel* âb, *ikinci* tâb, *üçüncü* / me'âb, *dördüncü* tekbîr.Eger **su'âl** itseler ki/ taş ile tiğ ne söyleşürler? **Cevâb:** Lâ ilâhe / illallahu Muhammedü'r-resulullah. Eger **su'âl** (6a) itseler ki, hangi tiğ ma'nîdür? **Cevâb** Üçdür:/ Safâ, vefâ, cefâ. Eger **su'âl** itseler ki, bunlar kimleründür? / **Cevâb:** Tiğ-ı pür-safâ: usturadur, ve tiğ-ı pür-cefâ?(vefâ)

⁴ Kelimenin "Dördüncü" olması gerekir. Bundan sonraki sorularla aynı soruya verilen cevaplar karşılaştırıldığında kayma olduğu görülmektedir. Biz düzeltme yoluna gitmeyip metne sadık kaldık.

⁵ Altıncı madde atlanmıştır.

kılıçdur,ve tiğ-ı pür-cefâ kassâb satırıdır. Cevâb-ı evvel, elinizdeki Cömerd elindekidür.

Bâb:/Tertîb-i Miyân-beste:

Eger su'âl itseler ki/ ne ma'nî taşı ve tiği yanında getirürler?/ **Cevâb:**Taşı öninde götürmek sünnetdür./ Zira Hazret-i Resûlullah taşı göbeklerinden / bağı götürürlerdi. Şikest-i nefis için./ Ammâ tiği Cebrâil a.s. kanadı altında getürdi.(6b) Anunçün yanında getirürler. Ve dahı Cebrâ'il a.s. / evvel Âdem Peygamber a.s. tıraş eyledi. Eger su'âl / itseler ki taş ve tiğ virilmek lâzım gelse / hutbe-yi **cevâb** budur: Bismillahirrahmanirrahim./ *Elhamdülillahi'l-lezî ce'âle ru'seküm mine'l-halkı / istirfâğu 'ş-şa'iretü ve ersele Cebrâ'il alâ Muhammedin / sallahu aleyhi vesellem. Bismillahirrahmanirrahim / İnşâ'allahu (âmine) muhallikîne ru'useküm ve mukassirîne / lâ tehâfûne f'allüme mâlem ta'lemû fece'ale min dâni / zâlike fethen karîben.*⁶ Eger su'âl iderlerse: Peştêmlâl / kuşandıkları vaktin ne okurlar? **Cevâb**(7a): Bismillahirrahmanirrahim / *Yâ eyyühellezîne âmenû gû enfüseküm ve / ehliküm nâren*⁷ ve *nağfirleküm hatâyâküm ve senezidü'l-muhsinîn*⁸. Eger su'âl itseler ki tıraş ve ovmak / ve kise sürmek ve yumak kimden kalmışdur? / **Cevâb** Baş ovmak ve baş yumak ve kise sürmek: Evvel Cebrâ'il'den tıraş kaldı. / Ve ovmak İbrâhim aleyhisselâmdan kaldı. / Ve kise sürmek İsmâ'il aleyhisselâmdan kaldı. / Ve yumak Eyyûb a.s.'dan kaldı. Ammâ kisbet / Hazret-i Rasûl sallallahu aleyhi vesellemden (7b) Selmân'a havâle eyledi. Ve buyurdi: Hazret-i / Ali kerremallahu vechehu Selmân'a kisbet / kuşadup taş ve tiğ virüp kulağına / birkaç kelimât söyledi. İmdi gerekdür kim / her üstâd-ı kâmil ve pîr-i mâhir, bir mükemmel ü mâhir şakirdine taş ve tiğ virüp ve kisvet kuşatsa ol kelimâtları / söyleyüp nasihât ideler. Anun cümlesi / on ikidür. Vâcibdür. Zirâ ol kelimâtları / Fahr-ı Enbiyâ Muhammed Mustafâ sallallahu ta'âlâ a.s./ izn-i şerîfi iledür. Hazret-i Ali radiyallahu(8a) anhü Selmân kulağına: Evvel: *Hizmet görülmekdür. İkinci İslâm ve imân öğrenmekdür. / Üçüncü İzzet ve hürmet itmekdür. Dördüncü/ Tevbe ve istiğfâr itmekdür. Beşinci Gözlerin / münâhiden sakınmakdur. Altıncı Yavuz söz/lerden dilin saklamakdur ve / gayet hazer itmekdür. Tokuzuncı halka / ve hürmet birle geçinmekdür. Onıncı Nefsi / hidmetden dirîğ itmemekdür. On birinci Ehl-i /merhametdür. On ikinci Nefs-i emmâreyi öldürmekdür.*(8b) Allahu ta'âlâ hidâyet eyleye.

Bâb: Tertîb-i / İcâzet Bilmekliğe: İcâzet alan kimesne san'atına / kâmil gerek ve tiği pâk dutmakdur. Ve dahı / şişe nereden çekilür bilmek gerek ta kim / yanılıp kimseye cefa eylemeye. Zirâ kim bu san'at / gâyet şerîf nesnedür. İnsânun zâhir / ve bâtn a'zâsına müte'allikdür Ve cemi' âlemde / halk ana muhtâcdur. Ve

⁶ Fetih suresi, a.27.(Andolsun ki Allah elçisinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarını tıraş etmiş ve kısaltmış olarak Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi.)

⁷ Tahrir suresi, a. 6. (Ey inananlar, kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.)

⁸ Bakara suresi, a.58. (Yarabbi bizi affet) deyin ki sizin hatalarınızı bağışlayalım. Zira biz iyi darananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz, demiştik.)

dahı enbiyânun bedeninde / marazları bunun birle arınur, pâk olur. / Pes imdi üstâdlar gerekdür ki her kaçan ki(9a) bir şâkirde icâzet virseler cem'iyet ideler. / Bir nice azizleri ve ihtiyârları ve ehl-i kisvet/leri huzûrında kisvet virüp kazan / kaydada ve dahı şâkirlerine ve sünnet olanları / ta'lîm ideler. Ve bu haslet-i irşâdın / eyleyeler: Evvel tevbe, ikinci sehâvet, üçüncü / ihlâs, dördüncü yakîn, beşinci tevekkül, altıncı / terk-i tabi'ât, ya'ni hevâ vü hevesdür. Anlardan / geçüp mazlûm ola Hidmeti rızâ-yı Hak için ola, dünyaya tama' itmeye, ta ki kisvete / kazancı ve kesbi helâl / ola ve dahı beş vakt(9b)'de mülâzemet idüp üstâdlarun / ve pîrlerin rûhıyçün du'â idüp / Fâtihâ sûresin hatm eyleye. Âyineye / bakdukca Hazret-i Rasûl'e salavât / getirüp emânet ola. Kazandığı çün sa/klayup hisset itmeye ve fisk u fücûrdan / ırağ ola. Ta kim dünyâdan imânıla gide. Ve ahiretde / enbiyânun şefâ'atinden mahrum kalmaya. Âmin./ Yâ mu'în.

Tercümân-i İcâzet⁹: / Esselâmu iy cân-ı pâk, pâk-i Ahmed, nûr-ı Hudâ. / Esselâm iy Çâr-yâr-ı hem-nişîn-i Mustafâ (10a) Matba'-ı ehl-i mürüvvet, ma'den-i ehl-i safâ. / Hemçü Müslümânî muhibb-i hândân-ı Murtezâ / azm idüp eşigüne yüz sürdüm, dururam. / Ger icâzet bulursam içerü girem, yâ duram/

Tercümân-ı İcâzet: / Benem bülbül gibi gülzâre geldüm - Hâlim arz itmege didâre geldüm / - Kovarsa bizi kapudan erenler - Kayudan düşmege ruhsâre geldüm /

Tercümân-ı Kadem¹⁰: / Cemâle irdi cân elhamdülillah - Ne kutlu dem olur elhamdülillah / - Hakikat söyleşür Hak ehli diller - Anı hak gördiler elhamdülillah / - Şikeste gönlüme merhem irişdi - Uyandı cân gözi elhamdülillah(10b) - Vatandan ayrılıp yabana düşdüm - Yola geldüm bu gün elhamdülillah / - Dalâlet bahrına gark olmuşdüm - Halâs oldum bu gün elhamdülillah / - Muhammed'den görünür zât-ı Mutlak - Ali sırrı ayân oldı elhamdülillah / - Dü âlem serverinde oldı irşâd - Sürildi mâsivâ elhamdülillah

Tercümân-ı Kadem: / Hakikat söyledi hakdur erenler / - Hemân ayn-ı hakikatdur erenler / - Her sözi dürr ü cevâhir / - Nisâr erenlerdür erenler / - Hakikatde Hak'dan ayrı sanma anı/ -Hakk-ıla Hak'dur hak bil sen anı (11a)

Tercümân-ı Dest¹¹: / Mecîdullah tutduğum pîr elidür / - Özüm hâl eylesem bu dem yeridür / - Gerçi kim pîrimüz Selmân-ı Velî'dür / - Ana haber Muhammed hem Ali'dür /

Tercümân-ı Hatâ¹²: / Gerçi yoldan azdurur bu nefsi şom / - Ol sebebden gice gündüz ayduram her demde âh / - Çünkü bildüm suçumu afv umaram şah-ı kerem / - Padişahlar aybı afv eylemekdür her günah /

⁹ Şeyh huzuruna girerken ondan icazet talebi manasında okunan manzum veya mensur sözlerdir.

¹⁰ Şeyhten izin gildikten sonra ona yaklaşılrken her adımda okunan manzum veya mensur sözler.

¹¹ Dilimize biat olarak geçen **Bey'at** (El tutma) yani bir kişiye tabi olma hadisesi esnasında okunan manzum duaya verilen ad.

¹² Fütüvvet Geleneğine göre; başkaları tarafından görülsün veya görülmesin mesleğin temel şartlarına muhalif bir harekette bulunan bir meslek mensubu,

Tercümân-ı Günâh: (11b) / Pür-günahem âcizem derdmemem hem - Çün bunun gibi günâhum var na'am / - Suçumuzu afv kıl Şâh-ı Kerem - Çün senün işündür dâ'im kerem / - Kulun işi dâimâ hatâdur - Şâhâ yazmaz yanılmaz bir Hudâ'dur / - Her tarıkda eger kılduksa noksân - Anun işi mürüvvedür atâdur /

Diger Tercümân-ı Günâh: / Âdem bir adı oldu çün beşer - Lâ cerem andan gelür hayr ü şer / - Egerçi biz itdük günâhı bî-kerân - Umarız senden lutf u kerem / - Siz erenlerden niyâza gelmişüz - Aşk-ıla bir dem du'âya gelmişüz /

Diger Tercümân-ı Günâh: / İy cemâlün kible-i ehl-i safâdur - Visâlün Ka'be-yi nûr-ı vefâdur / - İnnallahe ma'assâbirin (12a) - Ben kemîne bendenüz dergâhe geldüm hidmete / - Her ne emr-i âlinüzdür ana geldüm hidmete / - Rây-ı âlinüzdür ne buyurur bu ma'nide sizün / - İçerü girem ya duram ya kapudan dür olam / - Andan sonra ilerü gelüp eşik tercümânın okıya:/

Tercümân-ı Eşik¹³: / Eşigünde komışam ben cân u ser - Tâ vücûdum ola sâfi hemçü zer/ - Eşigünde hâcetüm budur benüm - Tâ kılasın ben fakîre bir nazar/ - Ve andan içerü girüp kadem tercümânın okıya./ Eger o degil ise bir iki kadem dahı ilerü varup / bu zikr olunan tercümânı okıya(12b):

Tercümân-ı İlerü: / İy vücûdun bahr-ı cûd'un kânıdur/ - Her sözü'n hakdur, Hakk'un fermânıdur/ - Her nazar kim kılasın iy nûr-ı ayn/ - Kimyâdur derdimün dermânıdur/

Andan sonra bu **tercümânı** okıya:/

İy cemâlün kible-i ehl-i nazar - Vey dehânun dür, dişün dürr-i güher/ - Çün bu gün âlemdede mislün yokdur - Lutf eyle bu bendene eyle nazar/ - Andan sonra beş kademde beş selâm vire./

Tercümân/ Esselâmu aleyküm erbâb-ı şeri'at (13a). Esselâmu aleyküm erbâb-ı ma'rifet, / Esselâmu aleyküm erbâb-ı hakikat, / Esselâmu aleyküm erbâb-ı ay erenler. / Hakikat kıblesin Ka'be görenler. Yol / virmiş, yol almış ehl-i şedd ve ehl-i Fütüvvet. / Erkân erenleri müzdine Muhammed'e salavât / virelüm, diyüp ilerü gelüp bey'at dutalar./

Ve eli elinde iken bu **tercümânı** okıya vesselâm /:

Tıf-ı ma'sûmuz, sebak gelmişüz. - Okuyup / ilmi çü Hak'dan gelmişüz. - Âdemüz bu mülke çokdan(13b) gelmişüz. - Yakınız ammâ uzakdan gelmişüz.

Ve / andan sonra birkaç kadem kışın kışın tuhfeyi / eline alup bu tercümânı (okıya):

(Tercümân-ı) Tuhf¹⁴: / Süleymân'a karınca armağanı - Çekirge budıdur / iletir anı/ - Süleymânın şâhâ ben bir karınca / - Karıncadan kabûl it armağanı - Yiğitbaşyam / elde bergüzârım - Muhibb-i hândân evlâda yârim/ -Kalîlen ve kesîran elde varum - Kabûl eyle devletlü / cânım.

merasim sonunda tertiplenen yemek faslından önce yaptığı hatayı ikrar etmek ve tevbede bulunmak mecburiyetindedir. Bu esnada hata veya günah tercümanı denilen tercümanları okur.

¹³ Mahfil tertiplenen mahalde, mahfilin kapı eşiginde, mahfilin tertiplenmesine sebep olan şahıs tarafından okunan bir nevi icazet tercümanı.

¹⁴ Kalfa, şeyhe veya meslek ustalarına önceden bir hediye hazırlar. Bu hediyeleri takdim ederken bu tercümanı okur.

Ve tuhfeyi önüne koyup birkaç kadem / kıçın kıçın dönüp bir hayr dua temennâ idesin / ve geldüğün memleketün erenlerin (ve şeyhlerün ve nakîbün ve yiğitbaşımın ve cümle üstâdların)¹⁵ selâmını (14a) getüre. Ve ale'l-husûs pîr ve üstâdimuz / usta, gulâm-ı Alî ve usta pîrimüz selâmını / yetüresin. Andan sonra erkân erenleri / müzdine Muhammed'e salavât diyüp yiründe dura/sın. Tâ kim otur dimeyince, oturmayasın./ Yiğitbaşına varmanun tertîbi bunda / temâm oldu. Allah Allah inne'llahe ma'as-sâbirîn /

Benem bülbül / bu gün gül-zâre geldim - Hâlimi arz / itmege dîdâre geldim - Kovarlarsa kapudan / bizi erenler - Kapuya düşmege ruhsâre geldim / -Andan sonra eşik tercümânın okuya(14b)

Tercümân-ı Eşik / Server-i âsitân-ı to mânendeyem çendîn rûz/ - Ki ez lutf-ı kerem nazarent kon bi-mâ imrûz

Andan sonra **kadem tercümânın** okuya/sın:

Ahmed-i Mahmûd Fahr-ı Enbiyâ'ya çâkerin/ - Saçı ve'lleyl yüzi şems-i duhâ'ya çâkerin/ - Hem Ebûbeker ü Ömer, Osmân-ı Zi'n-nûreyn'e - Ben / sâhib-i Döldül, Aliyye'l-Murtazâ'ya çâkerin/- Milk-i hüsnün toğrı yâridür Hasan-/ Hüseyin - Lutf-ı canu fidâ kıldı Hüsyen-i Kerbelyâ'ya çâkerin - Şâh Zeyne'l-âbidîn'dür / iş bu yolda reh-nümâ - Hem Muhammed Bâkır-ı(15a) Ubeyd-i dü-câne çâkerin -Ca'fer-i Sâdık ve Kâzım-ı reh-nümâ-yı / ehl-i dîn - Evvel âhir Ali Mûsâ Rızâ'ya / çâkerin - Çün Takıyyi bâ Nakıyyi ser-asker oldı/ - Cümleye ma'den-i cûd ü sehâ ol pişvâya çâkerin - Mehdi-yi sâhib-zemân Hâdi-yi enis-i melek - Mustafâ'nun âl ü evlâdu için / biz çâkerin - On iki İmâm için medh / okur meddâh olup - Mustafâ ve Müctebâ'ya / ve Murtazâ'ya çâkerin - İy **Zarîfi** tâ ezel bez/minde ikrânım benüm - Enbiyâ ve evliyâ vü asfiyâya / çâkerin

Ve andan sonra beş kademde beş(15b) **selâm** vire: Esselâmu aleyküm iy erbâb-ı şeri'at/ Esselâmu aleyküm iy erbâb-ı tarîkat / Esselâmu aleyküm iy erbâb-ı hakîkat / Esselâmu aleyküm iy erbâb-ı ma'rifet / Esselâmu aleyküm iy erenler, hakîkat kible/sin Ka'be görenler. Andan sonra yol almış / yol virmiş ehl-i şedde ve ehl-i fütüvvet / erkân erenler müzdine Muhammed'e salavât diyüp / bey'at duta ve bu **tercümânı** okuya:

Bihamdülillah / giriftem dest-i nakîbest - Rû-yı hod-râ hâk kerden / câbeşest - Pîrâ mâ Hazret-i Muhammed cerâyest(16a) - Hazret-i Selmânî Aliyyi Ebû Tâlibest.

Ve andan sonra birkaç kadem kıçın kıçın gide ve tuhfeyi / eline alup bu tercümânı okuya:

Tercümân-ı Tuhfe:/ Mâ ne-câ ki dergehet rûy-ı niyâz-âzûdeyem/ - Ru besû-yı Ka'be-yi Maksûd ber âzûdeyem/ - Bâkesi âdet bûd kabûl in tuhfe-râ men/ - Be-rû-yı meskenet izz ü niyâz-âzûdeyem/ - Ey **Selîmî** hâk-i dergâh-ı to şod matlûb-ı/ mâ - Rû-be-rû hazret-geh-i arzû-yı mecâz âzûdeyem/

Bundan sonra bu **tercümânı** okuya:

Nakîbem-râ / elümde tercümânım - Muhibb-i hândân evlâd-ı yârim(16b) - Kafilen ve kesîran elde vârim - Kabûl eyle benim bu armağanım/

¹⁵ İfade sayfa kenarına sonradan ilave edilmiştir. (A.T.)

Ve andan sonra tuhfeyi önine koyup/ birkaç kadem kıçın kıçın/ gidesin,durup geldüğün/ Memleketün erenlerinün selâmını yetüresin ve ale'l'-husus pîrimüz selâmını yetüresin. Andan/ sonra erkân erenleri müzdine Muhammed'e salavât / diyüp yirinde turasın. Tâ ki otur,dimeyince / oturmayasın. Nakîb huzûrına bu tertîb / ile varasın. Allah Allah inne'llahe ma'assâbirîn,/ diyüp bu tercümânı okuya:

Tercümân-ı Kapu: / To an şâhî ki ber-eyvân-ı kasret - Kebûter ger neşîd(17a) bâz gerd - Garîb-i müstemend ber-dâr âmed - Der âyed / bâ ezîn der bâz gerd

Ve andan sonra / eşik tercümânın okuya:

Tercümân-ı Eşik: / Pîrân-ı serkeşi/de âyem ser der-râ mekânet - Mû-yı leffî kerdim cârûb / âsitânet

Ve andan sonra kadem tercümânın okuya:/

Tercümân-ı Kadem: / İy Hudâ-yı lem-yezel Hallâk-ı âlem-i ins ü cân / bî-nazîr-i şebîhe bî-şerîke lâ mekân gizlersin / zâhir. Ve lîkin gözler ki görmeklige yirde / gökde toptolusun şems-veş ammâ ayân / arz kıl dîdârını bu zerre-yi nâ-çizîne./ (17b) Evvel Muhammed hürmeti kıldun dü âlemde cân/ oldurur, kevneyn-i âlem oldurur, mahbûb-ı Hak / oldurur, âsiler için rahmet ü / rahmân olan. Ol ki ümmet olmadı cahîm oldu/ yiri. Vuslat-ı hânunda ya Rabb ol ide / mekân. Adımız ümmet, velîkin ümmet işi / bizde yok. Ahd ü peymân kavlimüzdür hep / yalan ender yalan. "Sünnetim her kim tutarsa / ümmetim oldur benüm" işbu veche söz / dimişdür, ol Şâh-ı Fahr-ı Cihân. Yokdur ümmetlik / nişânı, vechimiz cümle siyâh. Ol Muhammed hürmetine (18a) kılmışuz. Ancak hemân âsiyüz gerçi, /za'îfüz, yokdur inkârımız. Kılmışuz / Kâlû Belâ'dan sıdk-ıla bezli kân. Ve andan / sonra beş yirde selâm viresin / bey'at tutasın. Eli elinde iken bu tercümânı / okuyasın :

Tercümân-ı Dest: / Bihamdülillah tu/ttuğum şeyh elidür - Turâb itsem yüzüm / bu dem yeridür - Pîrimüz Selmân, Şeyh Muhammed, nakîb / Ali'dür. -

Ve andan sonra kıçın kıçın döne / tuhfeyi elüne alup bu tercümânı okuyasın:

Tercümân-ı Tuhfe: / İy bizüm cümlemizün ihtiyârı(18b) Sana cüz'i getürdük armağanı, bergüzârı./ Degildür hazretüne gerçi lâyık. Mürüvvet kânısın / ma'zûr tut anı. Tuhfeyi önine koyup / birkaç kadem kıçın kıçın döne. Geldüğün memleketün / erenlerinün ve şeyhinün ve nakîbün ve yiğitbaşınun / ve cümle üstâdlarun selâmını götüresin / ve ale'l'-husus pîr ü üstâdımız gulâm-ı Ali / ve usta pîr selâmını yetüresin. Erkân / erenleri müzdine Muhammed'e salavât, diyesin / ve yirinde turasın. Tâ kim gel otur dimeyince / oturmayasın. Şüyûh nazarına böyle varasın.(19a) Kaçan üstâdlar üstüne yol(düşerse)¹⁶ bu tercümânı okuyasın:/

Tercümân-ı Diger: / Hatâ kıldum Hudâ için bağışla - Muhammed Mustafâ / için bağışla - Saçumdan çokdur suçum / günâhum - Aliyyü'l-Murtazâ için bağışla.

Tercümân-ı Diger: / Hatâ eger bende günâh oldıyısı mevcûd ki / benden lutfıla ey sâhib-i cûd kebîr ve sagîr/eleri sehv ide-durur ki Kur'ân'da buyurdı Hayy-ı / Mevcûd: Bismillahirrahmanirrahîm "Ve'l-kâzimîne'l-gayza ve'l-affîne'n-nâsi /

¹⁶ Metinde kavram eksiktir. Yol düşmek, bir kavram olarak tarikate muhalif bir fiilde bulunanın yapması gereken şartlar demektir.(A.T.)

vallahu yuhibbû's-sâbirîn(muhsinîn)"¹⁷ Kaçan şehirden (19b) gittiğin zamanda şeyhden yâ nakîbden du'â / alduğın zamanda bu tercümânı okuya:/

Tercümân:/Vidâ kalbi kalbe döndürür. Dehr / **Harâbî**'yi gezdürür. Bilmezem âyem midür, yâhûd / türâyem gezdürür. Çünkü seferdür bir du'a-yı / hayr idün. Kul du'âsıyla kulunı Hak murâda / irgürür. Tercümânın temâm idüp hayr du'â / dileyesin. Kalbânî muhabbet işidüp/ geldik size bihamdülillah diyüp bu devlet / müyesser oldı bize. Hak ta'âlâ rahmet itsün(20a) dâ'imâ cümleñize ki lutf u ihsân kıldınız bize. / Ben bu diyârdan giderün bir du'â-yı hayr idün / bir nice gün tuz etmek yidük, idün helâl. / Birkaç günler idi ki hizmetiniz ideyidik Eger / eksikliğimiz var ise ma'zûr tutun. Bende-i gulâm-ı Ali, dâ'inüzden hayr yâd cümle / cemâatinüze. Bunu okudukdan sonra bir hayr / du'â temennâ idesin. Eger **su'âl** iderselse kim:/ Emâneti ne yirde kodun? **Cevâb:** Şehrün kenârında hece taşı altında kodum, diyesin./ Ya'ni gözünle gördüğün, görmedüm dimekdür.(20b) Eger selâmı kime yetürdün diseler ve eger **su'âl** / iderselse kim: Ne yirde başka çıkdun? Bi'iznillahî ta'âlâ, suffa-yı safâda ve siz erenlerün / nazarlarında, diyesin. Eger **su'âl** itseler: İsm-i/ cinsi neyle bildün? Cevâb virmeyüp kulağın / tutasın. Ve eger **su'âl** itseler ki: Mürşid ile / kâmil sana ne nasîhat itdi? **Cevâb** vir ki: Dilün / şehâdetde, ayağın ibâdetde / olsun, didi. Ve bu su'âlleri sana şeyhden/ ve nakîbden gayrı kimesne su'âl iderse / cevâb virmeyesin. Eger şeyh veyâ nakîb su'âl ider ise(21a) cevâb viresin. Ammâ kulağına söyleyesin. / Ve eger sen icâzet alduğın vaktin biz anda / degil idük dirlerse, diyesin ki: Kırklar'un / birinden kan almışlar cümlesinden akmiş / biz cümleyi bir bilürüz, diyince artuk su'âle kâdir / olamazlar.

Gerçi yoldan azdurur bu nefsi / şom gâh gâh.-Ol sebebden gece gündüz ide/rem ben âh ü vâh- Çünkü bildüm suçumı afv umaram.-/Ey şâh-ı kerem Pâdişâhlar âdeti afv eylemekdür.-/ÿy pâdişâh bir nice gün minet-i derd ü anâ irdi / bize. -İmdi pîrler himmetiyle hoş safâ irdi(21b)- bize. Sağlığın şükranesiyçün bir du'âdur / maksûdum.- Çünkü sıhhat irdi Hak'dan / pes safâ irdi bize. Eger bir ihtiyârı tıraş itmelü olursan bu **tercümânı** / okuyasın:

Mârâ irşâd delîlest / ki ez mârâ terâş ez Cebrâ'ilest. Ferište / ber-cemîl hatt-ı mutahhar ki bismillahirrahmanirrahimest. / Eğer bir ihtiyâr seni tıraş itmelü olursa / tıraş olduğundan sonra bu **tercümânı** / okuyasın:

Çün tıraş olduk sana bulduk / safâ - Ehl-i Beyt'e tâbi olduk kılduk vefâ - Gökden (22a) indi âyet-i muhallikîn - Anuçün tıraş oldı / Mustafâ

Eger bir usta sofrâ çekmelü olsa / veyâhud bir ihtiyâr lokma sunarsa, ihtiyârdan / muhabbet lokması geldi, diyüp hakkında ne / buyurursız didi, anlar dahı tekbîr itseler / gerekdür.**Tekbîr** budur: Allahu ekber Allahu ekber Lâ ilahe / illallahu vallahu ekber, Allahu ekber ve lil-lahi'l-hamd. / Tekbîr temâm olduğundan sonra lokma elünde / iken bu âyeti okuyup andan iftâr ide/sin. Feemmâ yanunda olan kimesnelere ol / lokmadan viresin. Âyet budur: Bismillahirrahmanirrahîm(22b) *Ve*

¹⁷ Âl-i İmrân Suresi, a. 134. "(O takvâ sahipleri ki) öfkelerini yutarlar ve insanları affederler, Allah da güzel davranışta bulunanları sever.)

*yut'imûne't-ta'âme alâ hubbihi miskînen / ve yetîmen ve esîran*¹⁸. Eger bir ihtiyârı tıraş / itmelü olursan taş ve ustura elünde / iken usturayı taş üzerine dutup / bu tercümânı okuyasın:**Tercümân** /Ey ruhet-ı pür-nûr-ı hattest lecâ bergüzâr / derdmend-i elf-i dâli. Andan sonra Bismillahirrahmanirrahîm diyüp tıraşa ba/şlaya. Ve eger bir ihtiyâr seni tıraş itmelü / olsa tıraşdan sonra bu tercümânı okuyasın:/ **Tercümân**: Asîb-i muy-firâbe meydân-ı tahtiyem (23a) penç mü-yı ser buyende ahtiyem. Bî-sıfât-i / âd sitem ez dest-i mü-yı çün tıraşidem / safâ-yı yakûtüm. Her kim tıraş ehli ola. Ustura / neden hâsıl olduğımı bilmek gerekdür. Tâ kim / yidügi helâl ola. Eger bilmeyicek olursa / hakîkatde yidügi harâm olur. Ve şerî'atde / helâldür ve ma'rifetde mekrûhdur ve tarîkatde / murdârdur. Rivâyetedür: Arafat tağında / Allahu ta'âlâ Cebrâ'il'e emr itdi kim Adem Peygamber'ün / başın tıraş eyle. Dedi kim: Yâ Rabbî neyile / tıraş ideyin? Allahu ta'âlâ emr eyledi kim(23b): Dördüncü kat gökde bir tağ vardur, adına / Mey'ün dirler, ol tağdan toprak / alup kudret odıyla kaynat, didi. Cebrâ'il / dahı ol tağdan toprak alup kudret / odıyla kaynadup demür oldı. Ve ol / teymürden ustura oldı. Bu mahalde su'âl / cevâb çokdur. Feammâ ol usturayı alup / başın tıraş eyledi. Arafat / tağında hâcılara bu vech ile farz oldı ve du'â/ lar müstehâb oldı. Ol sebebden Hazret-i / Âdem tıraş olmuş. **Du'â-yı Hamd**: Elhamdülillahi(24a) hamde's-şâkirîne ve's-şükürü lillahi şükre's/şâkirîne şükran-ı Hudâ-râ ki ez insâf-ı / eşcârı ve enva'ı hubûb-ı ni'mehâ-yı bî/şümâr ve en'amte aleyküm ni'meti fermûde. Ey azîz-i zü'l-celâli ve ey Kâdir-i perverdîgâr / pür-kemâl-i sâni'-i bî-âleti ve Vâhib-i bî-melâlet / in mâh-ı meşrûb ve ni'met-i mâ-i kevn-i bî-müntehâ ki yevmen fe yevmen ahakku ikrâm ve sevâbık-ı / en'âm-ı erzânî fermûdi pâyende ve müstedâm-/ dâr be-hakk-ı Muhammed-i Mustafâ ve âlihi'l-ahyârı yâ / Gaffâr ve hezârân hezâr hemde (24b) ve sipâs-ı ni'met-râ ve mezîd-i berekât-râ ve ervâh-ı / mukaddiset-i cemî enbiyâ vü evliyâ-râ ve seyyid-i / asfiyâ ve mu'allimân-râ ve müctebâ ve murtazâ ve müzekkâ-râ / a'nî Hazret-i Mustafâ-râ çehâr-yâr-ı bâ-safâ/râ ve e'imme-i müctehidân-râ ve ervâh-ı pederân/râ ve ervâh-ı üstâdân ve pîrân-râ ve ervâh-ı guzeş-/tegân-ı cemî mü'min ve mü'minân-râ devâm-ı / devlet-i pâdişâh-ı İslâm-râ ve vezîrân-ı / merd-i merdân-râ ve mübârek-i kâr-hâne-râ ve mezîd-i / hayât-ı hâzîrân-râ ve ehl-i tarîkat-ı kemer/bestehâ-yı ehl-i tahkîk-râ def-i belâhâ-râ(25a) ve husûl-i murâdât ve icâbet-i du'â-râ / ve rızâ-yı Huda-râ fâtihatü'l-kitâb be-hânim / azîzân. **Du'â-yı Nakîb**: Ba'de ez hamd-i server-i / enbiyâ-râ ve evliyâ-râ ve e'imme-i müctehidân-râ/ ve ervâh-ı üstâdân-râ ve cemâ'at-i hâzîrân-ra / garîbân-râ ve rûh-ı Selmân-ı Fârsî ve azemetu'llahi-râ **tekbîr** budur:Alluhu ekber Allahu ekber / Lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Alluhu ekber ve lillahi'/-hamd. Âdâb-ı Nakîb budur zikr olındı./ Ve ba'dehu ilerü varup ayda: Esselâtü vesselâm / aleyke yâ Resûlullah, esselâtü vesselâm aleyke (25b) yâ Halîlü'r-Rahmân, dost diyüp andan sonra / sofrayı kaldura. Ve bu tercümânı okuya. Buna **Tercümân-ı Kebîr** derler: Ey safâ-yı rûy-ı pâk kulhüvellahu / ahadün ve'y nihâl-i bağ-ı hüsnün nûru's-samed / lem yelid sensin okurlar iy velem yüled / lem yekün zâtı sıfâtundur, lehû küfuven ahad /

¹⁸ İnsan Suresi, a. 8. "Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler."

Der Beyân-ı Edeb-i Du'â Budur: / Huzûr-ı hâzırân ve cem'iyet-i yârân vakt-i / safâ-yı merdân bâ-dem-i havâs-râ ve ma'nâ-yı / pîrân ve berekât-i Halîlû'r-Rahmân-râ ve ravzâ-yı / pâk-i Hazret-i Muhammedi Mustafâ-râ salavât. Tercümân (26a) budur. Her vakt ki bir kimesne eline ustura / ala gerekdür ki bu âyeti okuya. Budur: / Bismillahirrahmanirrahim / *Sühbanellezî esrâ vemâ künnâ mukarretfne.* Andan / sonra bilegiyi eline ala ve ayda : *Elhamdülillahillezi / ce'âle Mûsâ ve'l-hacere ve'l-kuvvete ve'l-kudrete fe sübhane'l-lezî bi yedihi melekûtü külli şey'in ve ileyhi turce'ûn /* Elif-i Allah, Mîm-i Muhammed, Cîm-i Cebrâ'il, Ayn-ı Alî / ve be-ervâh-ı cehâr-yâr-ı güzîn-râ Muhammed Mustafâ-râ salavât, diye. Kaçan tıraşa başlasa, bunı / okuya: *Elhamdülillahillezî sehâra lenâ hâzihi'l-Mûsâ* (26b) ve *hacera* ve sallallahu alâ seyyidînâ Muhammedinâ Muhammedin / ve âlihi ve sahbihi ecma'in.

Tecümân-ı Çerağ: / Allah Allah rûşen oldı çünkü kânûn-ı / çerağ-ı evliyâ ehl-i fahrî, oldı / bürhân ü reh-nümâ. Vireler cân u gönülden / salavât ez-derûn-ı bî-riyâ tercümân-ı / Ahmed-i Mürsel Aliyyü Murtazâ, ber-cemâl-i kemâl-i / Ahmed-i Mürsel ve Seyyid-i Kâ'inât Muhammed Mustafâ-râ salavât.

Tercümân-ı Sofra / Allah Allah, şükr-i şükrullah, zikr-i zikrullah / sofraya Halîl, ni'met-i Celîl, sa'âdet-i (27a) devâm-ı devlet, makâm-ı cennet, Muhammed / Mustafâ, Cehâr-yâr-ı bâ-safâ-râ, bâtın-ı / Dûvâz-deh İmâm-râ, Câr-deh-i ma'sûm-ı / pâk-râ, ulemâ-yı şeri'at ve pîrân-ı / tarîkat ve kâmilân-ı ma'rifet ve merdân-ı / râh-ı hakikat-râ, rûh-ı pederânî / ve mâderânî ve üstâdân-râ ve mu'allimânî ve şeyhî, nakîbî ferzendân ve seyyid-i / Vakkâs İbni Abbâs Selmân-i Fârsî-râ ve hammâmı yapan ve yapıduran için / ve hammâmcıların gönli murâdı için (27b) Allah rızasıyçün fatihâ okuya. Beni / reddeyleme şâhlar tapunda kul oldum / sana şimden girü. İmdi eşigün / taşa yanında bu **tercümânı** okuya:

Ey keşid-i Kâf tâ Kâf der-cihân-ı hân şümâ / - Ey şedde-yi hayli melek yek lahza mihmân / şümâ - Fedhulûhâ hâlidîne nakş-ı pür-eyvân / şümâ - Âmede ez berâ gedâî ez gedâyân / şümâ - Bâz kereded to ber-âyedeş-i fermân / şümâ - Âh-ı derd-i to derbed nûş fermân / şümâ

İçerüden **cevâb** budur: Üdhülû'l (28a)-bâbe süccâden bi kitâbi fermüden üscüdü / Hak bâbed ez fermüden.

Tercümân-ı Bergüzâr budur: / Sehl ola cihân tuhfesi cânâna / - Teklîf-i cân dahı yolunda fidâ cânâna / - Teklîf-i lâyük ne ola tapuna çekdüğü / - Bu mûr'un bir racül cerrâr itdi Süleymân'a / - Teklîf ma'zûr buyur tapuna geldim / - Tehî dest kulda ne ola hazret-i / sultâna - Teklîf dervişün olur / elde piyâzı dilde niyâzı -Ayb eyleme / sundukça hakîrâne teklîf (28b)

Tercümân-ı Dest: / Destümi destüne virdüm / yaradan Allah'dur -Ümmeti bey'at iden evvel Habîbullah'dur - Sana geldüm nazaruna iy tarîkat / kapısı - Pîrimüz sormak dilersen Hazret-i / Selmân'dur

Andan gelüp nakîbe bu **tercümânı** okuya:

Şerbet-i vasl-ı to yek peymâneyyüz, / - Her cür'a -yı horder mestâneyyüz. - Cân ü dil / hâhem virân pâ şümâ. - Tuhfe-yi dervîş-i der/vîşâneyyüz.

Tercümân-ı Bergüzâr budur: / Bir müsâfir / geldi gör kim eşigünde hâk'dür. Tarîkat / içinde ammâ ki vücûdı pâkdür. Ehl-i erkân (29a) kânısın nazar kıl

dâ'im iy rûh-ı revân. / Meskenet ehli olanlar gün gibi eflâkdür. / Sâhib-i seccâde olan dünyâyâ kalmaz. / Nazareyn-i gedânun bergüzârı bir yeşil yaprakdur./

Tercümân-ı Da'vâ / Esselâmü mihribân-ı bârgâh-ı kibriyâ, esselâmu cân-u / şiy'eyân-ı tarîk muktesâ-yı sâbiyân-ı şeddü yeddü / bey'at-ı pîr, mürid-i halka-yı tevhid-i cemi' ârifân / ber-şümâ dârem selâm câr-deh ma'sûm-ı pâk / Ey gürûh-ı pey-revân-ı enbiyâ ve evliyau'llah-ı Allah / şükrullah-râ, zikrullah-râ, sofraya-yı Halîl-i (29b) azemetullah-râ mezîd-i ni'met, devâm-ı devlet-i / pâdişâh-ı İslâm-râ ve kadem-i müsâfir-râ ca kuvvet-i / mücâvirân-râ, ma'nî-yi Selmân, güzeste-yi ehl-i imân-râ fâtihatü'l-kitâb be-hânim azîzân./

Bismillahirrahmanirrahîm /

Şedde Yolu budur: Hazret-i Rasûl a.s. / ayıtdı: Sen benim karındaşım ol, didi kim / Mûsâ aleyhisselâm Hârûn ile. Andan sonra / ayıtdı: Yâ Ali dur sen kendü halifen / belin bağla, didi. Andan sonra kalkdı / üç kişünün belin bağladı, Hazret-i Rasûl (30a) aleyhisselâmün katında. Evvel Selmân-ı Fârsî'nün belini bağladı, sıdkıla hizmet / için. İkinci Amr İbni Ümeyye'nün belin bağladı./ Ana **Şedd-i Tahtânî** dirler. Ve Selmân-ı Fârsî'nün / şeddine **Şedd-i Fevkânî** dirler. Şedd-i Tahtânî / Emîrû'l-mü'minîn Ali adıyla bağlayalar. Şedd-i Fevkânî'nün evvel düğünün üstâdı adıyla bağlayalar./ Üçüncü düğünün Ali adıyla bağlayalar. Ali, Hazret-i / Bilâl-i Habeşî'nün belin Allah adıyla (bağladı): Allahu ekber Allahu / ebker'dür. Ve dahı Selmân, Ali'nün icâzetiyle / on yedi kişünün belin bağladı. Hem Hazret-i (30b) Rasûl'ün nazarında ve hem erenler nazarında. Mecîdullah tutduğum pîr elidür yüzümüzi ayağın / turâb itsün, dahı her dem yeridür. / Bihamdülillahi pîr-i mâ Hazret-i Selmân-ı Ekberî. /

Ve dahı bir ehl-i erkânı sorarsa bu kullandüğün ustura/nun taşı nedendür? Sen dahı ayıt kı, miknâtîs / taşındandır. Ve bu kullandüğün usturanun / sapı nedendür? dise. Ayıt ki Tûbâ ağacındandır. / Ve teymüri nedendür? diyü su'âl olunsa. Ayıt ki: / Hazret-i Server'ün kandili zencirindendir. Ve / biri ayıtısa ki, gel şu taşı kaldur dise; (31a) bunu diyende kaldurasız. Tîğü esfîrâ / nûrâdehu mestü, *nasru mine'llahi fethün karîb ve beşeri'l-mü'minîn ya Muhammed* Suçum çokdur Hudâ / için bağışla no'la afv-ı şehinşâh / kanı tutduğum iki elim kanda imiş kanı kerem/

Tercümân-ı Bergüzâr: / Âhî bizüm cümlemizün ihtiyârı / - Getürdük size çün zerre-i bergüzârı - Degildür / hazretüne gerçi lâyık - Tekabbel eylenüz bu elde / vâri

Der Beyân-ı Su'âl Cevâb: / Eger su'âl iderlerse kim şeddin zâhirini (31b) bildün. Ammâ bâtinî ma'nâsı nedür? diseler. **Cevâb** oldur ki: Bâtin ma'nâsı sed'dür, / ya'ni Şeytân ile mü'min arasında. **Su'âl** iderlerse kim: Sana pederden ne ve pîrden ne / ve üstâddan ne degdi? **Cevâb** oldur ki: Pîrden tevbe / ve telkîn ve pederden ahdullah ve üstâddan / şedd-i Ali yetişdi, diyesin. **Su'âl** ider/ lerse kim: Şeddün ma'nâsı nedür? **Cevâb:** / Şeddün ma'nâsı vefâ ve teslîmdür. Eger / diseler ki, Pederün belünü neyile bağladı? / Cevâb: Peder bel bağlamaz: lâkin pend ü nasihat (32a) ider. **Su'âl** eger eydürlerse kim pîrün ve / üstâddun seni neyile revân eyledi? / **Cevâb:** Kendinün hoşnudluğu ile ve / erenlerün irâdetiyle, **Su'âl** eger / eydürlerse: Pîrün belünü neyile bağladı? / **Cevâb:** Bi ahd-i Hudâ-yı Sübhân ve şeddehu / tehâhi

merdân, vasiyyet-i pîrân. **Su'âl** / eger diseler ki: Sana şedde ne yirden / yetişdi?
Cevâb: Ol mahalde kim, fulân / makâmda, fulân seyyid-i sâdât ve ulemâ / ve fukarâ
huzûrında fulân şehirde. Eger evvel (32b) mahfil ve makâmı anmıya ve şehri ana,
sehv ider,/ cevâb olmaz. **Su'âl** eger eydürlerse kim: Şedde / üç kerre (dügüm)
ururlar, ol üç kerreden / murâd nedür? **Cevâb** oldur kim: Biri ahd ve biri / bey'at ve
biri vasiyyet ve biri işâretdür./ **Su'âl** aydırlarsa kim: Edeb-i tarîkat kaç / nesnedür?
Cevâb: Altı nesnedür. Evvel,/ erenler nazarında iki dizi üzerinde otur/makdur.
İkinci, sır saklamakdur. Üçüncü, / pîr nazarında az söylemekdür. Dördüncü, / pîr
yanında pek söylemekdür. Beşincisi, pîri (33a) ne atâ iderse, kabûl kılmakdur.
Altıncı, / cemi mahlûkâta hor bakmamakdur. **Su'âl** / aydırlarsa kim: Tarîkatun
binâsı kaç nesne / üzerinedür. **Cevâb**: Altı nesne üzerine/dür. Evvel, tevbe. İkinci,
teslîm. Üçüncü, zühd. Dördüncü, takvâ. Beşinci, kanâ'at. Altıncı, / uzletdür. **Su'al**:
Erkân-ı tarîkat kaç / nesnedür? **Cevâb**: Altı nesnedür. Evvel, İlm./ İkinci, hilm.
Üçüncü, sabr. Dördüncü rızâ. / Beşinci, ihlâs. Altıncı, gökçek ahlâkdur. / **Su'âl**
aydırlarsa kim: Tarîkatun vâcibâtı (33b) kaçdur? Altıdur. Evvel, hayr işlere kadem
bas/makdur. İkinci, Dünyâya muhabbet itmekdür./ Üçüncü, Dâ'im zikrden hâlî
olmamakdur. / Dördüncü, hevâyı terk itmekdür. Beşinci, / Hak'dan havf itmekdür.
Altıncı, dâ'im Hak'dan / ümîdin kesmemekdür.

Su'âl ve Cevâb-ı Nâîr:/ Futa serdükleri kafes kimden kaldı? / diseler.
Çemşîd-i Fünûn meydânından kaldı, / diyesin. Ve nevbet hammâmı Kerîm Pârsâ-yı /
Bağdâdî'den kaldı. Ve futayı öninde / bağlamak Cellâk-ı Fazl-ı Mısrî'den kaldı. Ve
futa (34a) sanduğu Emânet oğlu Diyânet-i İsfihânî'den kaldı. Ve ayağın silmek /
Fakîr Zencânî'den kaldı. Ve Futayı ıslâh / itmek Müslim Rüstem Vârî'den kaldı. Ve
futayı / yumak Teslîm-i Hemedânî'den kaldı. Ve futayı/ asmak Esed-i Bağdâdî'den
kaldı. Ve futayı / düzmek Usûl-i Şîrâzî'den kaldı./ Ve futayı bellü itmek Safâ-yı
Tebrîzî'den / kaldı. Ve ayakkabın döndermek hidmeti / Kerîm-i Kirmânî'den kaldı.
Ve hidmete / teslîm olup tevâzu kılmak ve güleç yüzlü (34b) ve gökçek hulku ve
açık ellü olmak / teslîm olup miskinliği göstermek / ve hidmete kâ'im olmak
Selmân-ı Fârsî'den / kaldı. Rıdvânullahi aleyhim ecma'în. / Pes ehl-i hidmet bu
erkânları / bilmek vâcibdür. Ve bu isimleri ögrene ve bunları / amel ü vücûda getüre.
Her iş ki bunlara / işleye ve ol kimse ki miyân-beste ola / ve beli bağlamış ola. Anlar
şeyhleri vâcib/leri hidmetine ırmış ola, murâdına. / Yigitler arasında Hazret-i Rasûl
a.s. (35a) ve Aliyyü'l-Murtazâ hidmetine itmege lâyıık / ola. Bu kimlseye hiç bi
kadar ki ehl-i tarîk / arasında memdûh, makbbûl, pîr-perver /ola girü kalanı ehl-i
hidmet arasında / sürûr ola. Ve sallallahu / alâ Muhammed ve âlihi ecma'în.